

TOPNOST, HITROST RAZTAPLJANJA

Definicija: Topnost (oz. nasičena raztopina) predstavlja stanje, ko je topljenec (trdni, tekoči, plinast) v ravnotežju z raztopino (topljencem, raztopljenim v topilu).

- kvantitativni izraz
- pri določeni T
- homogena molekularna disperzija

Pojma: nasičena raztopina, prenasičena (supersaturated) raztopina

Fazno pravilo – topnost (primeri: mešanje dveh tekočin, fenol, voda; evtektik – timol, salol)

Načini izražanja topnosti: US farmakopeja (tudi Ph. Jug. IV)

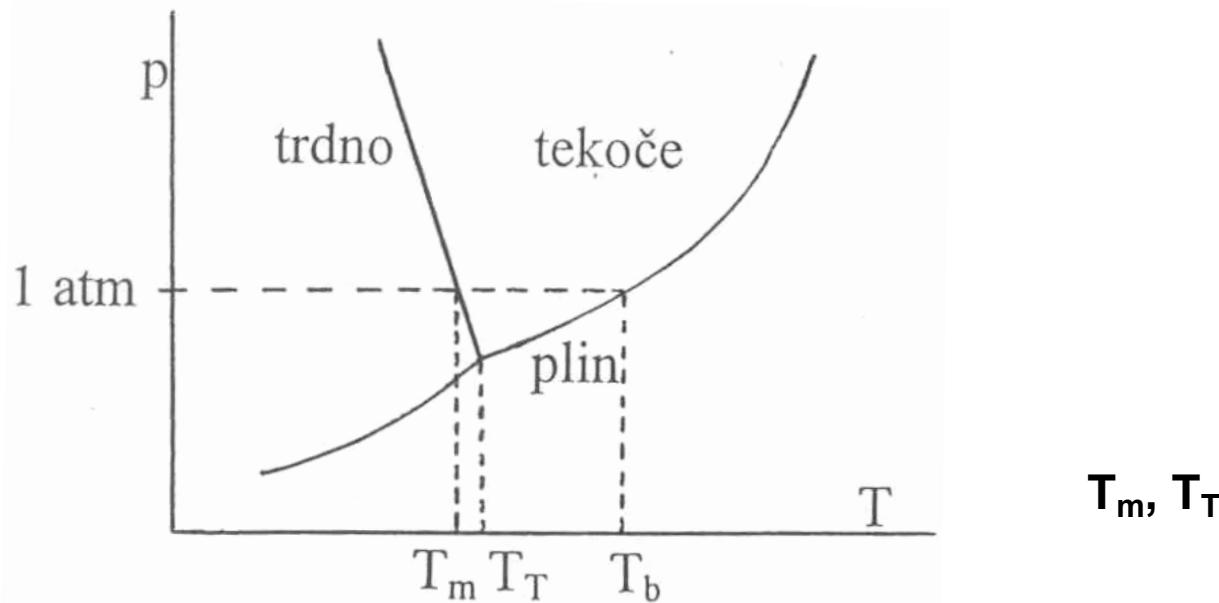
št. ml topila, v katerih se raztopi 1 g topljenca (npr. 1 g borne kisline se raztopi v 18 mL vode).

Molalnost, molarnost, procenti

Interakcije topilo – topljenec: “Podobno se topi v podobnem”; polarnost (dipolni moment) – ni vedno dovolj. Vodikova vez, kisl. – bazične lastnosti (Lewis) → interakcije; razmerje polarne : nepolarne skupine; razvejanje (n – butil alkohol – 8 g/100 mL H_2O , terciarni butanol v vseh razmerjih topen s H_2O). **Dielektrična konstanta:** 80 – H_2O , 5 – CH_3Cl , 2 – benzen.

Acido – bazna ravnotežja: šibke kisl. (organske narave) niso popolnoma topne v H_2O ; npr. fenoli in karboksilne kisline – dobro topne v raztopinah močnih baz.

Solvatacija – dipolne interakcije, npr. H – vez → ↑ topnost

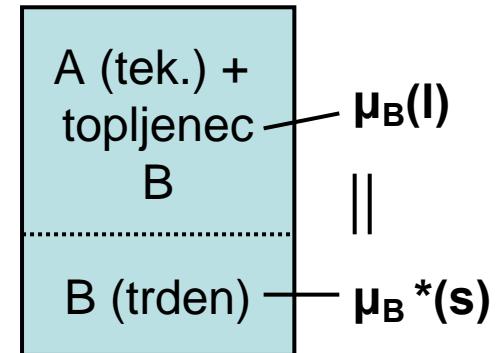
IDEALNA TOPNOST

V ravnotežju:

$$\mu_B(l) = \mu_B^*(s)$$

$$\mu_B(l) = \mu_B^*(l) + RT \ln x_B$$

$$\mu_B^*(s) = \mu_B^*(l) + RT \ln x_B$$

$$\ln x_B = \frac{\mu_B^*(s) - \mu_B^*(l)}{RT} = -\frac{\Delta G_{fus}}{RT} = -\frac{\Delta H_{fus}}{RT} + \frac{\Delta S_{fus}}{R}$$

ΔS_{fus} in ΔH_{fus} = konst. v širšem T območju

Pri T^* (temperatura tališča) je $\Delta G_{fus} = 0 \rightarrow$

$$0 = -\frac{\Delta H_{fus}}{RT^*} + \frac{\Delta S_{fus}}{R}$$

in pri T : $\ln x_B = \frac{-\Delta H_{fus}}{RT} + \frac{\Delta S_{fus}}{R}$

}

$$\ln x_B = \frac{-\Delta H_{fus}}{R} \left(\frac{1}{T} - \frac{1}{T^*} \right)$$

IDEALNA TOPNOST

$$\left. \begin{array}{l} \mu_B(l) = \mu_B^*(s) \\ \mu_B(l) = \mu_B^*(l) + RT \ln x_B \end{array} \right\} \quad \mu_B^*(s) = \mu_B^*(l) + RT \ln x_B$$

$$\ln x_B = \frac{\mu_B^*(s) - \mu_B^*(l)}{RT} = -\frac{\Delta G_{fus}}{RT} = -\frac{\Delta H_{fus}}{RT} + \frac{\Delta S_{fus}}{R}$$

$$\left. \begin{array}{l} T = T_{tal}(T^*) = 0 = -\frac{\Delta H_{fus}}{RT^*} + \frac{\Delta S_{fus}}{R} \\ T = \text{neka } T = \ln x_B = -\frac{\Delta H_{fus}}{RT} + \frac{\Delta S_{fus}}{R} \end{array} \right\} \implies$$

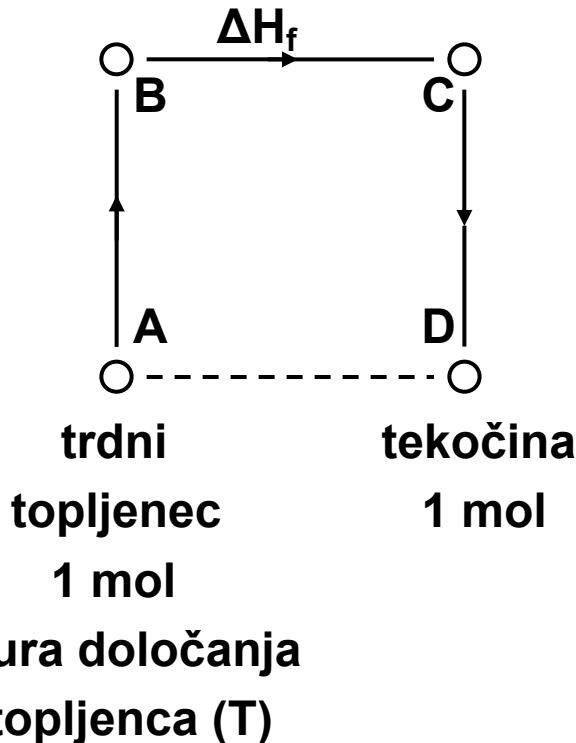
$$\ln x_B = -\frac{\Delta H_{fus}}{R} \left(\frac{1}{T} - \frac{1}{T^*} \right)$$

trojna točka topljenca

temp. T_t

$$\Delta H_{A-B} = \int_T^{T_t} c_{p,s} dT$$

$$\Delta S_{A-B} = \int_T^{T_t} (c_{p,s}/T) dT$$

$$\Delta H_{C-D} = \int_{T_t}^T c_{p,l} dT$$

$$\Delta S_{C-D} = \int_{T_t}^T (c_{p,l}/T) dT$$

$$\Delta G_{A-D} = \mu_l - \mu_s = RT \ln(f_l/f_s)$$

$f_l = f_0 =$ fugativnost standardnega stanja

$$a = f/f_0 (P/P_0) = xy$$

$$\Delta G = \mu_l - \mu_s = RT \ln(f_l/f_s)$$

$$\text{Ker velja: } \mu_i = \mu_i^0 + RT \ln(f_i/f_i^0)$$

fazi α , β :

$$\mu_i^\alpha = \mu_i^{0\alpha} + RT \ln(f_i^\alpha/f_i^{0\alpha})$$

$$\mu_i^\beta = \mu_i^{0\beta} + RT \ln(f_i^\beta/f_i^{0\beta})$$

fazi α , β v ravnotežju: $\mu_i^\alpha = \mu_i^\beta$

$$\mu_i^{0\alpha} + RT \ln(f_i^\alpha/f_i^{0\alpha}) = \mu_i^{0\beta} + RT \ln(f_i^\beta/f_i^{0\beta}) \quad (\times)$$

1. Če sta standardni stanji komponente i v obeh fazah enaki:

$$\mu_i^{0\alpha} = \mu_i^{0\beta} \Rightarrow f_i^{0\alpha} = f_i^{0\beta} \Rightarrow f_i^\alpha = f_i^\beta$$

2. Standardno stanje komponente i je v obeh fazah pri enaki temperaturi, vendar pa sta p in sestava obeh faz različna:

$$\mu_i^{0\alpha} = \mu_i^{0\beta} + RT \ln(f_i^{0\alpha}/f_i^{0\beta})$$

Če ta izraz vstavimo v enačbo X, spet dobimo:

$$f_i^\alpha = f_i^\beta$$

Ravnotežje, izraženo s kemijskimi potenciali, lahko nadomestimo z izrazom, da morajo biti fugativnosti pri dani T za katerokoli i komponento enake v vseh fazah.

Idealna topnost: $\gamma = 1$

$$\Delta G_{A-D} = -RT \cdot \ln a = -\underline{\underline{RT \cdot \ln x}}$$

$$\Delta G_{A-D} = \Delta H_{A-D} - T\Delta S_{A-D}$$

$$\Delta H_{A-D} = \Delta H_{A-B} + \Delta H_{B-C} + \Delta H_{C-D}$$

$$\begin{aligned}\Delta H_{A-D} &= \int_T^{T_t} c_{p,s} dT + \Delta H_f + \int_{T_t}^T c_{p,l} dT = \Delta H_f + c_{p,s}(T_t - T) + c_{p,l}(T - T_t) = \\ &= \Delta H_f + (c_{p,s} - c_{p,l})(T_t - T)\end{aligned}$$

Če je: $\Delta c_p = \Delta c_{p,I} - \Delta c_{p,S} \rightarrow$

$$\Delta H_{A-D} = \Delta H_f + \Delta c_p (T - T_t) = \Delta H_f + \int_{T_t}^T \Delta c_p dT$$

molska toplotna kapaciteta: pri $p = \text{konst.}$: $c_p = (\delta H / \delta T)_p$

pri $V = \text{konst.}$: $c_v = (\delta U / \delta T)_v$

$c_p > c_v$ (pri $p = \text{konst.}$ se T dvigne manj – zaradi dela, ki ga sistem opravlja, kot pri $V = \text{konst.}$)

Idealni plin: $c_p - c_v = \left(\frac{\delta H}{\delta T} \right)_p - \left(\frac{\delta U}{\delta T} \right)_p \quad (\text{pri } p = \text{konst.})$

$$H = U + pV = U + nRT \rightarrow$$

$$c_p - c_v = \left(\frac{\delta U}{\delta T} \right)_p + nR - \left(\frac{\delta U}{\delta T} \right)_p = \underline{\underline{nR}}$$

$$\Delta S_{A-D} = \Delta S_f + \int_{T_t}^T (\Delta c_p / T) dT$$

pri T_t : $\Delta S_f = \Delta H_f / T_t$

Kombinacija gornjih enačb (za ΔG_{A-D} , ΔH_{A-D} , ΔS_{A-D}):

$$\Delta G_{A-D} = \Delta H_{A-D} - T \Delta S_{A-D}$$

$$\Delta G_{A-D} = \Delta H_f + \int_{T_t}^T \Delta c_p dT - T \left(\frac{\Delta H_f}{T_t} + \Delta c_p \ln \frac{T}{T_t} \right)$$

$$\Delta G_{A-D} = -RT \cdot \ln x$$

$$\begin{aligned} \ln x &= -\frac{\Delta H_f}{RT} - \frac{\Delta c_p}{RT} (T - T_t) + \frac{T \Delta H_f}{RT \cdot T_t} + \frac{T \Delta c_p}{RT} \cdot \ln \frac{T}{T_t} = \\ &= -\frac{\Delta H_f}{RT_t} \left(\frac{T_t - T}{T} \right) + \frac{\Delta c_p (T_t - T)}{RT} - \frac{\Delta c_p}{R} \cdot \ln \frac{T_t}{T} \end{aligned}$$

Ker je $T_t \approx T_m$ (temperatura tališča)

Δc_p = majhna vrednost in

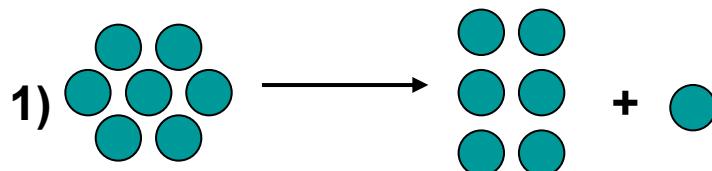
$$\frac{T_m - T}{T} \approx \ln \frac{T_m}{T} \quad (\text{Taylorjeva vrsta})$$

$$\left. \begin{aligned} \ln \frac{T_m}{T} &= \frac{T + \Delta T}{T} = \ln 1 + x (x = \Delta T / T) \\ \frac{T_m - T}{T} &= \frac{T + \Delta T - T}{T} = \frac{\Delta T}{T} (= x) \end{aligned} \right\}$$

$$\ln x = - \frac{\Delta H_f}{R T_m} \left(\frac{T_m - T}{T} \right) = - \underline{\frac{\Delta S_f}{R} \left(\frac{T_m - T}{T} \right)}$$

$$\ln x = - \frac{\Delta S_f}{R} \left(\frac{T_m - T}{T} \right) - \ln \gamma$$

DOLOČITEV AKTIVNOSTNEGA KOEFICIENTA (γ_2) V ENAČBI ZA TOPNOST

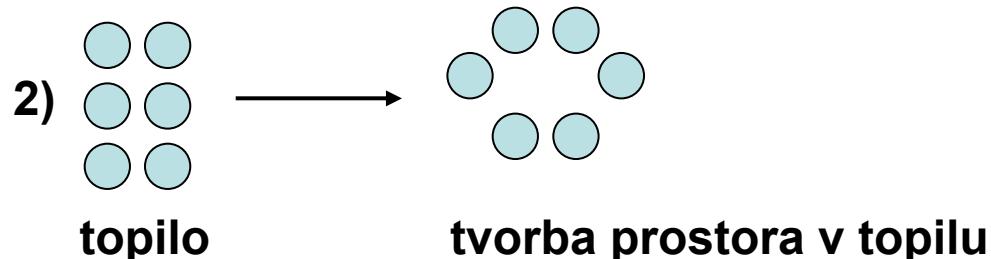
topljenec molekula topljenca se loči od faze topljenca in preide v parno fazo

Cepitev vezi med 2 sosednjima molekulama, delo: $2 w_{22}$

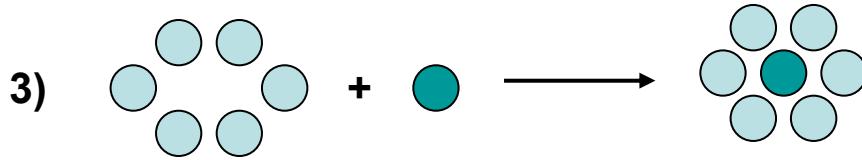
22 – indeks, nanaša se na interakcije med molekulami topljenca

Prostor, ki nastane, molekule topljenca zaprejo: $E = -w_{22}$ (se sprosti).

Σdelo: w_{22}

Delo za ta korak: w_{11} (indeks 11 – interakcije med molekulami topila)

molekula topljenca preide iz parne faze v nastali prostor

Pridobljeno delo (znižanje potencialne energije): $-w_{12}$

Ko se zasedeni prostor zapre: potencialna energija se dodatno zniža za:

$$- w_{12} \cdot \Sigma \text{delo (energ.)} = - 2w_{12}$$

Celotno delo (energija) za ta proces: $w_{22} + w_{11} - 2w_{12}$

$$\ln \gamma_2 = (w_{22} + w_{11} - 2w_{12}) \frac{V_2 \Phi_1^2}{RT}$$

V_2 – molarni volumen (podhlajene) taline topljenca

Φ_1 – volumski delež topila ($x_1 V_1 / (x_1 V_1 + x_2 V_2)$)